

תוכן עניינים

4.....	מבוא	
6.....	סקירת ספרות	1.
6.....	בני נוער ומשפחתם	1.1
8.....	קבוצות תמיכה באינטרנט	1.2
10.....	קבוצות תמיכה ותפקידם	1.3
13.....	שאלת המחקר	2.
14.....	שיטות מחקר	3.
14.....	משתתפי המחקר	3.1
15.....	כלי המחקר	3.2
15.....	הליך המחקר	3.3
15.....	ניתוח הממצאים	3.4
16.....	ממצאים	4.
16.....	מניעים ומוטיבציות להצטרפות לקבוצה	4.1
18.....	אינטנסיביות ופעילות בקבוצות המחקר	4.2
21.....	השתלבות הקבוצה בחיי ההורה	4.3
24.....	דיון וסיכום	5.
27.....	מקורות	6.
29.....	נספחים	
29.....	נספח א': השאלונים	
30.....	נספח ב': ראיונות המחקר	

מבוא

תפקיד ההורה, נחשב לאחד הסוגיות המעניינות וגם המשמעותיות ביותר לאורך ימי האנושות. עם זאת, יש הטוענים שבימים אלו, או בעשורים האחרונים, ההורות משתנה באופן תדיר, חווה אתגרים חדשים, תופעות חדשות ובעיקר מייצרת שאלות חדשות. הטכנולוגיה נחשבת, בעיני רבים, בתור כזו שמשנה סוגיות אין ספור במציאות היום יומית של האדם המערבי, אך עבור ההורים, היא מאפשרת תקשורת מסוג חדש, וגם מידע רב, לעיתים רב מדי, המבלבל את ההורה ומטיל ספק בצורות וסגנונות שעוצבו במשך עשרות, מאות ואולי אלפי שנים הנוגעים לגידול ילדים, תפקיד ההורה ומשמעות ההורה בחייו של הילד (Keller & Pryce, 2010).

יחד עם הטכנולוגיה, ההורות בעצמה עברה שינויים רבים, המציבים מצד אחד את הילד כבעל זכויות, שהמדינה דואגת וטורחת לשמירת זכויות אלו, אף מפני הוריו. וזאת בעוד שההורה, ובמיוחד האם, מנהלת חיים עצמאיים משלה, עם מטרות וקריירה שנדרשים איכשהו להשתלב בתוך האחריות ההורית ובתוך הציפייה החברתית לגידול ילדים בצורה מסוימת, המתאימה לערכי המשפחה כפי שפותחו בחברה המערבית, ובוודאי זו הישראלית (Ralph, 2018).

הרשתות החברתיות, כחלק מהתפתחות הטכנולוגיה, וחדירתה המתמשכת לתוך חיי היום יום של כל אחד מאתנו, הפכו גם הם, בזכות הטלפון החכם, ככלי תקשורת, חברתי ואף בידורי, המביא מיליוני משתתפים ברחבי העולם מעבירים שעות רבות בכל יום, בתוך הרשת החברתית. בשנים האחרונות, התפתחו ברשת החברתית, ובעיקר ברשת ה-פייסבוק, קבוצות המחברות אנשים על פי מכנה משותף, עם מותג אהוב, סדרת טלוויזיה או קבוצת כדורגל. עבור ההורים (ואף עבור קבוצות אחרות), הפכו קבוצות אלו למעין קבוצות תמיכה, המעניקות במקביל מידע ואף תמיכה רגשית, מתוך החיבור בין אנשים בעלי 'צרה' משותפת או אתגרים הדומים זה לזה (Lupton, Pedersen, & Thomas, 2016).

עבודת מחקר זו תבקש לבחון כיצד תורמות קבוצות תמיכה שכאלו ברשת החברתית להורים לבני נוער, אשר חווים אתגרים חדשים והתמודדויות חדשות נוכח הגיל הבעייתי ורווי ההורמונים של אותם בני נוער, הנוטים להתרחק מההורים ולהיצמד לקבוצת השווים. לכן, שאלת המחקר של עבודה זו הינה 'מהו האופן בו אימהות לבני נוער, המבלים שעות מול המחשב, תופסות את מידת התרומה של קבוצות ה-פייסבוק "הורים שפויים ורצינוניים" ו"אימהות ברוכות ילדים" בהתמודדות מול תופעה זו?' קבוצות אלו, מציגות שני זוויות הסתכלות שונה ואף שני סוגים שונים מאוד של תמיכה באימהות ובהורים, אשר יוכלו ליצור מתוך המחקר ספקטרום והבנה מגוונת בנוגע לתופעה של קבוצות תמיכה ברשת החברתית והאופן שאלו מחליפות לאורך הזמן את קבוצות התמיכה המסורתיות. עבודת המחקר תכלול שיטת מחקר איכותנית תוך ביצוע ראיונות חצי מובנים עם מספר משתתפים מקבוצות המחקר לעיל, ותוך ביצוע מחקר איכותני.

עבודת המחקר תתחיל עם סקירת ספרות שתבחן את עולם ההורות בכלל, ושל בני נוער בפרט, בסקירה שתבחן את עצם תכנית ההתערבות בדמות של קבוצות תמיכה המסורתיות, ותסיים עם בחינה של קבוצות תמיכה אינטרנטיות וההבדלים בניהם לבין קבוצות תמיכה מסורתיות, כמו גם על מחקרים קודמים שנעשו על קבוצות תמיכה עבור הורים.

הורות נחשבת לתפקיד מאתגר במיוחד בימים אלו, ועם זאת, אף נחשב למקצוע החשוב בעולם, למען עתיד ילדינו ושגשוג החברה, כל חברה, של אזרחים שומרי חוק ותורמים למדינה. מחקר זה יאיר על השינויים שמגמות כמו זו של קבוצות התמיכה ב-פייסבוק, מייצרות בתפקיד זה.

1. סקירת ספרות

1.1 בני נוער ומשפחתם

כנראה שמאז ומתמיד, הורות נחשבה למקצוע, לתפקיד או למשימה המשמעותית ביותר או בין המשמעותיות ביותר לכל חברה משגשגת. הורות איננה אלא ביטוי מילולי כולל לשורה של משימות שעליהם אחראיים לרוב, זוג הורים, אשר אחראיים על תינוק אשר תלוי לחלוטין בהם לכל צרכיו, ועד הגעתו לגיל הבגרות. הורות איננה נתפסת כפעולה אחת או כדרך אחת לעשותה, אלא אופייה משתנה באופן תדיר מחברה לחברה, תרבות לתרבות, ואף לאורך הזמן והתקופה (Alfredsson & Broberg, 2016).

כך למשל, בתרבויות מסוימות (או במרבית התרבויות), הורות מוצלחת היא כזו המכינה את הילד בצורה הטובה לחייו העצמאיים ויכולתו לקיים את עצמו ואת משפחתו העתידים, כמו גם להיות מוכן לכל האתגרים הצפויים לו במהלך חייו. עם זאת, בתרבויות קפיטליסטיות ישנה תפיסה מחודדת יותר העוסקת בפוטנציאל של הילד והיכולת שלו להגשים את עצמו בצורה הטובה ביותר, תוך שהם דואגים לבריאותו וחייו. כלומר, קיים מאזן מתמיד ברצון לתת לילד את החופש לגדול ולצמוח אך גם להעריך את הדברים שיכולים לסכן אותו ולמנוע אותם. לפי גישה אחרת, הורים נדרשים להקים בית לילדיהם ששם הם יוכלו לחוש מוגנים, ושיוכלו לקבל בבית זה את כל צרכיהם (בגדים חמים, אוכל, קורת גג, וכדומה...) (García, Fernández-Doménech, Veiga, Bono, Serra & Musitu, 2016).

לפי גישה של אסכולות אחרות, הורים אחראיים לא רק למצבם הפיזי והגשמי של ילדיהם, אלא גם למצבו הנפשי של הילד, למצבו הרגשי. כלומר, להורים בעידן הנוכחי יש אחריות גם על 'האושר' של ילדיהם. עם זאת, הורות טובה היא כזו אף שמגלה 'מנהיגות'. תפיסה זו באה לתאר תיאוריה שלפיה ילדים מחקים את הוריהם, ולכן התנהגותו של ההורה תשפיע בסופו של דבר בצורה אקוטית על התנהגותו של הילד כשיגדל (למשל, הורה מכה לא פעם מגדל ילד שיהיה הורה מכה אף הוא). הורים טובים, לפי גישה זו, צריכים לסייע ולדחוף באופן משמעותי לפתח אצל הילד השקפת עולם אשר תהפוך אותו לגורם מועיל בחברה מתי שיגדל ויהיה עצמאי. כלומר, לפי גישה זו, האחריות של ההורים אינה רק כלפי ילדיהם, אלא כלפי החברה כולה, אשר תושפע מדרך גידולם את ילדיהם (Irwin, 2018).

לאורך השנים האחרונות, ישנם שינויים ותמורות. חשוב לציין ארבעה מגמות חשובות שהתרחשו בעשורים האחרונים ושינו את ההורות ללא היכר. ראשית, מציאות כלכלית שינתה את ההורות ואילצה (ומאלצת) הורים לצאת אל העבודה וכך נפוצות של משפחות בעלי מפרנס יחיד נחשבות נדירות ביותר (the breadwinner). כלומר, נשים נאלצו לצאת לעבודה גם בסיטואציות שבהן העדיפו כן להישאר בבית ולהישאר קרוב לילדים (Green, 2015). מתוך כך, הקשר בין ההורים לילדים (ובעיקר בין האם לילדיה) התרחק ותופעות כמו 'טלוויזיה מחנכת' או מטפלת הקרובה לילדים יותר מההורים עצמם, התפשטו במציאות המערבית והעלו תהיות רבות לגבי המשמעות של תופעות אלו על חינוכם של הילדים ועל הכיוון שהמשפחה הולכת נוכח שינויים מהותיים אלו (Bartholomew, Schoppe-Sullivan, Glassman, Kamp Dush & Sullivan, 2012).

מציאות זו קודמה אף נוכח השינויים האדירים שהתרחשו ביחס ובשוויון המגדרי בהקשר של אחריות ההורים וחלוקת התפקידים ההורית אשר הביאה יותר ויותר נשים לרצות לפתוח במסלולי קריירה והגשמה עצמית, וברצון לבחור בעצמם את האיזון במתח הקיים בין בית ומקום העבודה.